

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 220. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358850688/facsimile.pdf> (tilgået 05. maj 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

staar, og de bekæmper ikke Livets Uret, men dets Prosa. Forholdet mellem Samfundet og den geniale Enkelte antager ikke her som i Frankrig Form af en Kamp mellem Enkeltmands oprørske Frihed og overleveret Samfunds-Nødvendighed, men Formen af en Kamp imellem den Enkeltes Ønsker som Poesi, og Politik og Samfundsregel som Prosa. Deraf den romantiske Literaturs uafsladelige Lovprisen af Evnen og Kraften til at ønske, et Æmne, hvortil især Fr. Schlegel ofte vender tilbage. Det er i Virkeligheden den eneste udadgaaende Kræft, man har, Afmagten selv opfattet som Kraft.

Man finder den samme Beundring for Ønsket i *Enten—Eller*. «Det er derfor, at *Aladdin* er saa styrkende, fordi dette Stykke har den geniale, barnlige Dristighed i de mest forfløjne Ønsker. Hvormange er der vel, der i vor Tid i Sandhed tør ønske! osv.» Barnlighed og atter Barnlighed! Men hvem kan undre sig over, at Ønsket, Religionernes Moder og Daadløshedens Udtryk, blev Romantikernes Stikord! Ønsket er da Poesi, Samfundet Prosa. Først ud fra dette Synspunkt forstaaes ogsaa Tysklands store Digteres klareste og mest lutrede Værker. Goethes *Tasso* med sin Kamp mellem Statsmand og Digter, og mellem Virkelighed og Poesi, sin Skildring af Modsætningen mellem de to, der fuld-stændiggør hinanden og kun er ulige, «fordi Naturen ikke for mede én Mand af dem begge», er trods sin krystalklare Form og sin forsagende Grundstemning et Foster af den selvsamme lange Gæring, der afgiver den romantiske Skole alle dens Gæringsstoffer. *Wilhelm Meister* har ikke andet Æmne. Ogsaa dette Værk fremstiller den langsomme, gradvise Forsoning og Sammen-smeltning af det drømte Ideal og den jordiske Virkelighed. Men kun de største Aander formaaede at naa til denne Højde, den store Skare af fremragende, men uklart stræbende Aander blev staaende i indra Usamdrægtighed. Og jo mere Poesien nu blev sig bevidst som Magt, jo mere Digteren følte sig i sin Værdighed, og Literaturen blev til en lille Verden for sig med sine særegne Fag-Interesser, des mere antog Kampen mod Virkeligheden den underordnede Form af Kamp mod Spidsborgerligheden (se f. Eks. Eichendorffs Skuespil *Krieg den Philistern*). Det bliver da ikke Digtekunstens Sag at hævde det evigt Berettigede i Friheden overfor de ydre Forholds Tyranni, den hævder sig selv som Poesi overfor Livets «Prosa». Dette er den germanske, den tysk-

nordiske, det vil sige den literært begrænsede Opfattelse af den Frihedsgerning, hvortil Digtekunsten er i Stand.

«Man maa erindre, siger Klerkegaard (*Begrebet Ironi*), at Tieck og den hele romantiske Skole traadte eller troede at træde i Forhold til en Tid, i hvilken Menneskene var aldeles ligesom forstenede i de endelige sociale Forhold. Alt var fuldkommet og fuldendt i en guddommelig kinesisk Optimisme, der ingen fornuftig Længsel lod utilfredsstillet og intet fornuftigt Ønske uopfyldt. Skik og Brugs herlige Grundsætninger og Maksimer var Genstand for en from Gudsdyrkelse; Alt var absolut, selv det Absolute; man afholdt sig fra Polygami, man gik med spids-pullede Hatte, Alt havde sin Betydning. Enhver følte i Forhold til sin Stilling med nuanceret Værdighed, hvormeget han udrettede, hvor stor Betydning hans utrættelige Stræben havde for ham selv og det Hele. Man levede ikke kvækeragtigt letsindigt uden Agtelse for Timer og Klokkeslet, slig Ugudelighed søgte forgæves at indsnige sig. Alt gik sin rolige, sin afmaalle Gang, selv den, der gik paa Frieri; thi han vidste jo, at han gik i lovligt Ærinde og gjorde et højest alvorligt Skridt. Alt skete paa Klokkeslet. Man sværmede i Naturen St. Hansdag, man var sønderknust store Bededag, man forliebede sig, naar man fyldte sit tyvende Aar, man gik i Seng Kl. 10. Man giftede sig, man levede for Huslighed og for sin Stilling i Staten; man fik Børn, fik Familiesorger; man stod i sin fulde Manddomskraft, blev paa højere Steder bemærket i sin velsignelsesrige Virksomhed, var en Omgangsven af den Præst, under hvis Øjne man episk fuldbyrdede de mange skønne Træk til et hæderligt Eftermæle, som man vidste, han engang med et rørt Hjerte forgæves vilde søge at fremstamme; man var Ven i Ordets sande og oprigtige Betydning, en virkelig Ven, som man var virkelig Kancelliraad.»

Jeg ser ikke, at der i denne Skildring er nogetsomhelst Historisk. Naar jeg undtager, at man nu ikke gaar med spids-pullede, men med rundpullede Hatte, ser jeg ikke, hvorfor den mindre godt skulde passe nutildags end paa enhver anden Tid. Den slutter sig ikke bestemt om én Tidsalder end om en anden. Nej, det Særegne ligger her kun i de bedre udrustede Aanders, Romantikernes Opfattelse af Spidshorgerligheden. Jeg har engang i Anledning af Johan Ludvig Heibergs ældste romantiske Forsøg om dem skrevet: «De opfattede den filosofisk som Endeligheden, intellektuelt som Indskrænketheden, ikke som vi